

1.04 Strokovni članek

UDK 929.52(497.434)Langer pl. Podgoro
929.52(497.434)Jelovšek pl. Fichtenau
Prejeto: 14. 10. 2022

Kratek pregled spominov na zadnje plemiče v dolini reke Krke

DUNJA MUŠIČ

univ. dipl. zgodovinarica in prof. nemščine, višja arhivistka
Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto,
Skalickega ulica 1, SI-8000 Novo mesto
e-pošta: dunja.music@zal-lj.si

Izvleček

Namen prispevka je predstavitev spominov dveh plemiških rodbin Langer pl. Podgoro in Jelovšek pl. Fichtenau, ki sta imeli svoje posesti z gradovi v dolini reke Krke. Ohranjeni zapisani spomini so pomemben primarni vir za proučevanje kulturne in socialne zgodovine. Nudijo nam podrobnejši vpogled v preteklost usode vplivnejših članov plemiških rodbin Jelovšek pl. Fichtenau in Langer pl. Podgoro, ki so v 19. stoletju močno zaznamovali politični, družbeni in gospodarski razvoj Dolenjske.

Abstract

A BRIEF OVERVIEW OF THE MEMOIRS OF THE LAST NOBLES IN THE KRKA RIVER VALLEY

The article presents the memoirs of two noble families, Langer of Podgoro and Jelovšek of Fichtenau, who had their estates with castles in the Krka river valley. Preserved written memoirs are a relevant primary source for studying cultural and social history. They offer us a more detailed insight into the past and the fate of the more influential members of the noble families of Jelovšek of Fichtenau and Langer of Podgora, who left a strong impression on the political, social and economic development of Dolenjska in the 19th century.

Ključne besede:

arhivsko gradivo,
Novo mesto,
plemiška rodbina
Jelovšek pl.
Fichtenau,
plemiška rodbina
Langer pl.
Podgoro

Key-words:

archival
materials, Novo
mesto, noble
family Jelovšek of
Fichtenau, noble
family Langer of
Podgoro

Uvod

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino Novo mesto hrani fond Gospostvo Struga, ki obsega 74 arhivskih škatel in vsebuje dokumente med letoma 1697 in 1996. Ohranjeno gradivo je zadnji potomec rodbine Fichtenau, Nikolaj Levičnik iz Zagreba, po denacionalizaciji leta 1991 postopoma predajal arhivu. Med gradivom fonda Gospostvo Struga pravo zakladnico podatkov predstavlja rokopis¹ spominov Matilde Langer pl. Podgoro (1862–1939). Nič manj poveden ni strnjeni pregled družinskih spominov in usode gradu Struga do srede 20. stoletja, ki je nastal izpod peresa potomca zadnjih graščakov na Strugi Toussainta (Santa) Levičnika (1903–1984), sina Ane Jelovšek pl. Fichtenau in Valentina Levičnika.

Spomine iz arhivskih škatel dopolnjujejo še neobjavljene fotografije rodbine Fichtenau. Posebnost zapisanega spomina kot vira za preučevanje zgodovine so osebna doživljanja dogodkov v času in prostoru. Omogočajo vpogled v preteklost oseb, njihov značaj in odnose. Osebni pogled doživljanja ljudi je odvisen tako od čustvene vpletenosti pripovedovalca kot od njegove neposredne vloge v družbi. Habsburška monarhija je v 18. stoletju spodbujala ambiciozne posameznike, ki so pripomogli h gospodarskemu razvoju in napredku države ter jih nagrajevala s plemiškimi nazivi. Med njimi so bile tudi v rokopisu omenjene rodbine Klosenau, Zois pl. Edelstein, Lehmann in Jelovšek pl. Fichtenau. V 19. stoletju so se na Dolenjskem med plemstvo zavihтели tudi člani rodbine Langer pl. Podgoro.

Rokopis spominov Matilde Langer pl. Podgoro

Avtorica spominov Matilda Langer pl. Podgoro je bila potomka dveh vplivnejših plemiških rodbin Langer pl. Podgoro in Jelovšek pl. Fichtenau, ki sta imeli svoje posesti z gradovi v dolini reke Krke, bili sta tudi lastnici hiš v starem mestnem jedru Novega mesta. Svoje spomine, zapisane leta 1926 na gradu Škljevo pri Šentrupertu na Dolenjskem, je Matilda posvetila nečaku Pavlu, zadnjemu potomcu družine Langer, v katerih se je trudila zapisati le resnico, čeprav se tudi ta s časom spreminja. V prvem delu spomini obsegajo zapise o gradu Mehovo, dvorcih Prežek, Luknja, Zalog (Breitenau) in graščini Pogance, medtem ko v drugem delu prek opisov sorodnikov dobimo širšo sliko o življenju posameznih družinskih članov rodbin Klosenau, Breckerfeld, Paradeiser, Zois-Edelstein, Lehmann in Fichtenau. Zadnji, tretji del je namenila posameznim članom rodbine Langer pl. Podgoro. Določene vrstice v gotici je opremila z verzi nemških pesnikov in uporabljala pisne vire, ki jih je imela na voljo v družinskem arhivu.

Graščina Pogance in rodbina Langer pl. Podgoro

Langerji so se na Dolenjskem uveljavili po letu 1791, ko je Franc Ksaver Langer postal lastnik graščine Pogance pri Novem mestu. Prva žena Elizabeta pl. Klosenau iz graščine Zgornje Perovo pri Kamniku mu je mlada zapustila sina Franca Henrika in hčerko Cecilijo, ki ju je vzgajal z drugo ženo Izabelo pl. Breckerfeld,² dedinjo polovice Starega gradu pri Otočcu. Franc Ksaver se je med leti 1809 in 1811 vneto boril proti Francozom tudi zunaj kranjskih meja. Ko so

¹ Obstaja tudi tipkana različica zapisanih spominov Matilde Langer pl. Podgoro, ki jo verjetno še vedno hrani Nikolaj Levičnik v Zagrebu.

² Postala sta osrednja lika v zgodovinskem romanu Ilke Vašte z naslovom *Upor. Oče Franc Anton pl. Breckerfeld* je bil lastnik Starega gradu pri Otočcu med leti 1774–1806.

Pogance zasedli Francozi, se je žena Izabela iz gradu preselila v Novo mesto. Po zaslugi odličnega znanja francoščine naj bi mesto rešila pred požarom, ki ga je hotel zanetiti francoski general zaradi nenehnih uporov ljudstva.³ Zakonca sta zaradi slabega zdravja leta 1811 umrla. Njuna edina hčerka Florentina Langer je po mami Izabeli podedovala polovico Starega gradu, drugo polovico je podedoval njen blazni stric Adolf – zadnji moški potomec rodbine Breckerfeld, ki je od leta 1812 pa vse do smrti leta 1841 živel v Pogancih.⁴

Mladoletni sin Franc Henrik (1794–1861) je leta 1811 podedoval Pogance, posest z gostilno v Bršljinu in mlin v Stopičah.⁵ Po študiju prava na Dunaju se je vrnil na Dolenjsko in delal kot uradnik. Leta 1819 je prevzel v upravljanje Pogance in se poročil z Jožejo pl. Lehmann (1793–1855), hčerko baronice Zois pl. Edelstein in Jožefa pl. Lehmana. Ob rojstvu sina Franca Viktorja (1830–1895) leta 1830 so na grajskem vrtu priredili veliko pojedino. Dogodek je družini ostal v spominu predvsem zaradi nepovabljenega gosta – medvedu iz okoliških gozdov so namreč zadišale mesne dobrote.⁶ Lagodno življenje se je pri Langerjevih nadaljevalo tudi po dogovorjeni poroki, ki jo je moral leta 1854 skleniti sin Franc Viktor s plemkinjo Ido Jelovšek pl. Fichtenau, hčerko premožnega Antona pl. Fichtenaua. Langerji so plemiški naziv pridobili šele leta 1857, ko se je oče Franc Henrik začel podpisovati Langer pl. Podgoro. Sin Franc Viktor je bil leta 1873 na podlagi podeljenega reda železne krone III. stopnje povišan v viteza.⁷

Zaton plemičev Langer pl. Podgoro

Anton pl. Fichtenau je po smrti leta 1859 najpomembnejšo posest Zalog (Breitenau) in Bršljin zapustil štiriletnemu sinu hčerke Ide. S premoženjem sina Franza Antona Langerja (1855–1904) sta sprva razpolagala starša. Najprej sta začela z obnovo graščine Pogance. Leta 1865 je bil na graščino napeljan vodovod, v parku postavljen nov steklenjak, a posest kljub temu ni zaživela. Podedovano zaloško posest sta zakonca Langer med letoma 1866 in 1872 prepustila v najem Juriju Clarici, upravitelju gradu Hošperk pri Planini na Notranjskem. V času bivanja v zaloškem dvorcu so se Clarici ves čas ubadali z malarijskimi komarji, anofelesi, saj je počasni tok reke Krke ob poplavih za seboj puščal močvirnata polja.⁸ Na dvorcu Luknja, ki ga je leta 1860 po bratu podedovala Ida Langer pl. Podgoro, te male nadloge ni bilo. Njen soprog Franc Viktor Langer pl. Podgoro je bil v tem obdobju, po spominih Claricijev, vneti čebelar. Nekaj let je na svoji posesti v Šentjoštu pri Stopičah gostil celo čebelarskega mojstra Portmanna iz Švice, ki je vpeljal do tedaj na Kranjskem malo znan sistem panjev s satniki (okvirji). Langerju je na posesti zgradil čebelnjak v velikosti male vile. Nad čebelarstvom se je navdušil tudi Clarici, ki je v Zalogu (Breitenau) skrbel za velik nasad murv, večji je bil v okolici le še na prostranih poljih graščine Grm.⁹ Poskusil je gojiti tudi azijske sviloprejke jamamaje, ki jih je dobil pri očetu slovitega fizika in znanstvenika Ernesta Macha iz Velikega Slatnika, Johannu Machu, a sta oba s to dejavnostjo kmalu odnehala, saj panoga ni prinašala dobička.¹⁰ Clarici so se leta 1872 po prekinitvi najemne pogodbe odselili v Kandijo pri Novem mestu.

³ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 125.

⁴ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 138.

⁵ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 130.

⁶ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 135.

⁷ Preinfalk, Rugale: *Blagoslovljeni in prekleti*, 2. del., str. 85–88.

⁸ SI_ZAL_NME/0003, Okrajno glavarstvo Novo mesto, E 3. Primeri malarije v širši okolici doline reke Krke in Bele krajine so v arhivskem gradivu zabeleženi vse do leta 1937.

⁹ Clarici: *Knjiga moje mladosti*, str. 56.

¹⁰ Prav tam, str. 58.

Franc Viktor Langer se je bolj kot družini posvečal dejavnostim na družbenem področju. V politiki se je udeleževal kot deželnozborski in državnozborski poslanec.¹¹ Soproga Ida se ni znašla v vlogi gospodinje, čeprav se jima je v zakonu rodilo 13 otrok. Največ veselja so ji predstavljali obiski, zato je bila hiša vedno polna gostov. V drugi polovici 19. stoletja je bilo družabno življenje v Novem mestu pestro in oficirji z družinami so skoraj dnevno prihajali na Pogance.¹² Kazinsko društvo je prirejalo zabave, koncerte in gledališke predstave v stavbi, kjer je bila gostilna Zur Sonne. Sin Franc Anton Langer pl. Podgoro je leta 1862 postal lastnik te hiše in gostilno z vrtom oddajal v najem vse do prodaje na začetku 20. stoletja. Starša ste premalo mislila na prihodnost, je v spominih zapisala njuna hčerka Matilda oziroma sestra Franca Antona. Usoda Langerjeve posesti je bila v rokah sina Franca Antona Langerja, ki je leta 1876 postal lastnik Luknje, leto kasneje je kupil še Prežek. A dolgovi in negospodarne odločitve očeta Franca Viktorja Langerja so privedli do prodaje Poganc in Šentjošta leta 1881, nato leta 1882 še Luknje in Zaloga (Breitenau), le Prežek je sinu Francu Antonu (1855–1904) uspelo ohraniti.¹³ Starša sta se po bankrotu preselila v Celovec, mati Ida je sina zadnjič obiskala poleti leta 1887. Leto kasneje se je takrat že vdovec Franc Viktor vrnil v Novo mesto. Njegov sin Jožef (1857–1944) si je silno želel družini vrniti izgubljene posesti, zato se je odločil, da bo denar prislužil v tujini. S svojo zagnanostjo in delavnostjo je nabral toliko premoženja, da je lahko leta 1913 kupil Zalog (Breitenau) in leta 1916 še Pogance.¹⁴ Edini moški potomec Langerjev je bil Pavel (1887–1945), sin Franca Antona Langerja, ki je živel v Bršljinu in imel od leta 1904 v lasti Prežek. Bil je posebnež, ki je skrivaj nadzoroval delavce na svojih poljih in poslal domov vsakega, ki se je oprl na motiko. Tudi v vinogradih so morali obirači ves čas peti, da ne bi zobali grozdja.¹⁵ Leta 1925 je dobil poziv, da mora odpustiti svojega kočijaža iz Češkoslovaške republike, če si le-ta ne bo uredil državljanstva.¹⁶ Spomin na graščake iz Bršljina pred prvo svetovno vojno je ubesedil takratni sovaščan, železničar Alojz Kunčič:¹⁷

»Bršljin je bil tedaj vas, v kateri so pri vsaki hiši redili pujske, skoro vsaka hiša pa je imela tudi konje ali krave. Ljudje so vso hrano zase sami pridelali pa še v mesto so jo prodajali. Tudi Langer, bršljinski graščak, se je bavil s kmetijstvom. Ženske iz vasi so hodile tja pomagat na njive, pa tudi na spolovino je nekaterim dajal zemljo. Dobivale so po 40 krajcarjev dnine na dan, pripadal pa jim je tudi polič vina. Posestvo je imel tudi na Trški gori in drugod. Langerjevi so redili vsaj 15 krav. Njihovo mleko so vsak dan razvažali v mesto stalnim strankam, delali pa so tudi sir in sirovo maslo. Stari graščak je bil bolj šef, vse račune in delo s posli pa je vodil njegov sin Pavle. Mi, bršljinski fantiči, smo radi hodili okrog graščine, posebno tisti dan v tednu, ko so redno igrali tenis z gosti iz drugih gradov. Tudi jaz sem bil med tistimi, ki smo na teniškem igrišču pobirali žoge. V roke nam je padel kak krajcar, pa tudi kakšna frajla, ki je igro le gledala, nam je kdaj pa kdaj stisnila v roke piškot. Drugače takih sladkarij nismo videli.«

Med obema svetovnima vojnoma je Pavel skrbel še za posesti strica Jožefa, Zalog (Breitenau) in Pogance, vendar se je po letu 1945 za njim izgubila vsakršna sled. Ostali trije sinovi Franca Viktorja so ostali brez otrok. Sin Maks, pravnik, je imel težave s sluhom, saj naj bi nenehno kričal na obtožence in priče.¹⁸ Najmlajši Jurij, ki je dobil ime po dedku mame Ide Fichtenau, je v spominih sestre Matilde ostal večni študent. V Švici je študiral filozofijo in pravo, vendar

¹¹ Preinfalk, Rugale: *Blagoslovljeni in prekleti*, 2. del., str. 89.

¹² SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 155–156.

¹³ Langer: Rokopis spominov, str. 161.

¹⁴ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 171–172.

¹⁵ *Dolenjski list*, 19. 5. 1966, št. 19, str. 10–11.

¹⁶ SI_ZAL_NME/0003, Okrajno glavarstvo Novo mesto, La 13, Langer.

¹⁷ *Dolenjski list*, 23. 2. 1984, št. 8, str. 13.

¹⁸ *Dolenjski list*, 28. 4. 1966, št. 17, str. 10–11.

je večino časa preživel na Dunaju in se tam preživljal s pisanjem.¹⁹ Graščine in dvorci rodbine Langer pl. Podgoro so po drugi svetovni vojni izginili z zemljevida. Streho je ohranil le Prežek.

Grad Struga in graščaki Jelovšek pl. Fichtenau

Prva do zdaj znana pisna omemba dvora na mestu današnjega gradu Struga sega v leto 1447.²⁰ V prvi polovici 16. stoletja je lastnik gradu Struga (nem. Strugg) postal Karel I. pl. Jurič.²¹ Družina Jurič je bila leta 1569 sprejeta med plemiče in leta 1595 še med kranjske deželne stanove, v času cesarja Ferdinanda II. Habsburški (1595–1637) so dobili baronski naziv.²² Večjo prenovno je grad doživel leta 1676 – letnica je še danes vidna na portalu vhoda gradu.²³ Zadnji potomec baron Jožef Jurič (1781–1842) se je leta 1812 poročil s hčerko Janeza Jurija Jelovška, ki je takrat že nosil plemiški naziv Fichtenau. V zakonu z Ano Marijo/Nanette/Nanelle pl. Fichtenau (1796–1865) se jima je rodila hčerka Hedvika (1812–1865), ta je bila poročena s Francem Jelovškom pl. Fichtenau (1804–1844).²⁴ Juričeva veja je ostala brez moških potomcev in grad je leta 1822 prišel v roke rodbine Fichtenau. Na dražbi ga je kupil poštni mojster Jožef pl. Fichtenau (1776–1854). Leta 1854 je lastnik Struge postal sin Adolf pl. Fichtenau (1809–1886).²⁵ Na gradu je živel skupaj z bratom Ludvikom (1810–1888). Čeprav sta jedla za isto mizo in ob večerih skupaj igrala karte, zaradi majhnega prepira nista spregovorila celih 36 let. Ludvikova žena Francy Steiner je na Strugi prebivala romane, medtem ko je otroke, kuhinjo in prah pustila na miru.²⁶ Leta 1881 je bil v Ljubljanskem zvonu objavljen odlomek Tavčarjeve povesti Otok in Struga,²⁷ ki najverjetneje s kančkom pretiravanja opisuje stanje okolice in grajskega poslopja, a očitno dokaj realno predstavi značaj takratnih prebivalcev na Strugi: *»Ravno na istem mestu, kjer se reka skriva v dolino, postavili so naši predniki grajščini podobno poslopje. Od nekdanj so tu gospodovali mogočni in premožni baroni iz Struge, kakor so se po tem svojem, tik reke stoječem posestvu imenovali. Ali tedaj, ko se naša pripoved pričinja, je Struga skoraj podrtimi. Njeno zidovje je razrito, odrgneno, rujavo–rudečkasto in razpokano, da se je bati, da zleze poslopje vsak trenutek na kup. Na štirih oglih širocega grada tiče tanki stolpiči, na katerih so strešice sumljivo nagnene, kakor da so se ti štirje stolpiči napili kislega vina, in jih sedaj glava boli! Na dvorišču stoji kapelica, z visoko, kupli podobno streho. Krog grajskih zidov rastejo koprive in druga taka slaba zelišča. Gadje in kuščarji imajo tu notri svoja selišča. Za poslopjem se po hribu navpik razteza vrt, ki je bil morda nekdanj čedno in okusno obdelan. Ali sedaj poganja trava po peščenih stezah, in mesto rož in cvetja se šopiri trnje po gredicah. Kavke in sokoli, pod raztrganim ostrešjem gnezdeči, pojajo se nad poslopjem v zraku, ter s svojim kričanjem napravljajo nemir. Človek pa se malokdaj prikaže iz žalostnega tega dvora. Ali vendar je istina, da se je še stanovalo na Strugi. Ti pa, ki so prebivali*

¹⁹ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 174.

²⁰ Topografija: https://topografija.zrc-sazu.si/sht/files/SHT-Kranjska_web.pdf (dostop: 14. 9. 2022).

²¹ V testamentu je omenjen tudi kot lastnik gradu Prežek. Košir: Primeri starejših oporok v slovensščini, str. 91.

²² SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 3.

²³ Kljub temu se v strokovni literaturi še vedno pogosto pojavlja napačna letnica 1670, tudi v registru nepremične kulturne dediščine. Register nepremične kulturne dediščine: <https://www.gov.si/teme/register-kulturne-dediscine/> (dostop: 6. 9. 2022).

²⁴ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 3, Rodovnik. Sin Julij (1843–1874) je deloval kot poštni oficial/uradnik.

²⁵ Smole: *Graščine na nekdanjem Kranjskem*, str. 470.

²⁶ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 106.

²⁷ Tavčar: *Otok in struga*, str. 39.

*Podoba gradu Struga okoli leta 1913
(Vir: SI_ZAL_NME_0182_001_001_00001)*

v njej, pretrgali so bili uže davno vse vezi mej svetom in mej saboj.» Grad je leta 1886 podedoval nečak in takratni poštni mojster Adolf Toussaint pl. Fichtenau (1856–1891).²⁸ Po njegovi smrti je za obnovo gradu Struga skrbela vdova Antonija pl. Fichtenau (1857–1937). Leta 1937 je bila Struga razdeljena med hčerki Marijo, por. Pilshofer, in Ano, por. Levičnik. Po drugi svetovni vojni je na gradu delovala politična šola, nato so v njem uredili zbirni center za grajsko pohištvo. V prostorih prvega nadstropja so med leti 1947 in 1985 živele nune Ubogih šolskih sester De Notre Dame, ki so bile pregnane iz samostana in šole v Šmihelu.²⁹ Zadnji dedič zapuščine rodbine Fichtenau, Nikolaj Levičnik, je po denacionalizaciji dobil del posesti in del gradu ter imetje prodal družbi Terme Krka.³⁰

Rodbina Jelovšek pl. Fichtenau v Novem mestu

Janez Jurij Jelovšek (1745–1818), po rodu z Vrhnike, je bil v okolici Novega mesta vrsto let oskrbnik gospostva Zbure,³¹ kjer se je izkazal kot izreden čebelar. Baron Franc Schweiger-Lerchenfeld je njegove odlike zapisal tudi v priporočilnem pismu, ko se je ta potegoval za plemiški naziv.³² Še preden je uradno postal plemič, je kupal posesti in vinograde v okolici Novega mesta. Leta 1780 je kupil gospostvo Zalog (Breitenau), v Bršljinu pa je imel gostišče in hleve za

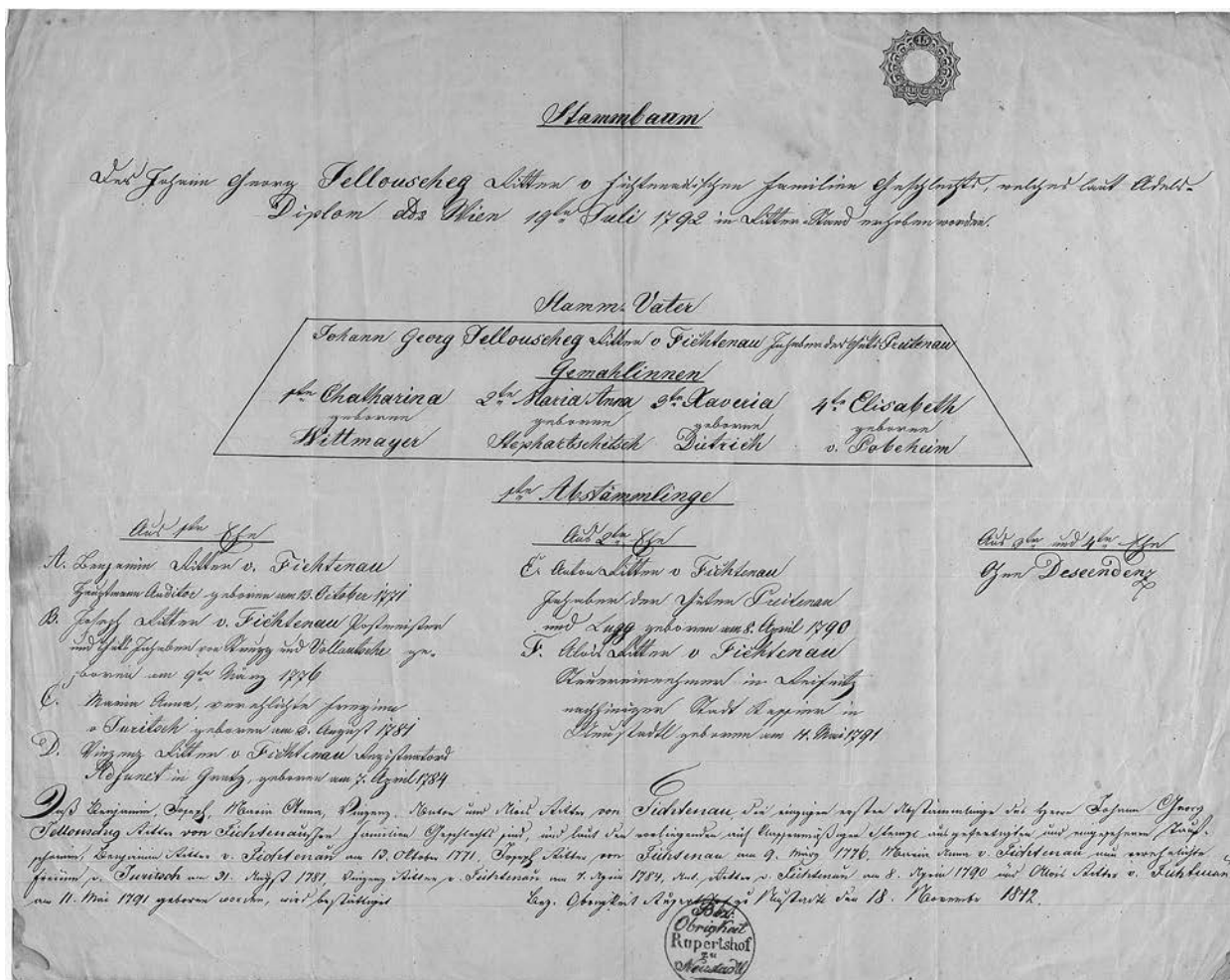
²⁸ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, 106–107.

²⁹ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Levičnik: Grad Struga: Spomini na struške graščake, str. 13.

³⁰ Hišo na Glavnem trgu 2 je Nikolaj Levičnik leta 2016 podaril mestni občini Novo mesto.

³¹ Grad Zbure je stal v naselju Zbure pri Škocjanu. V neposredni bližini je stal grad Klevevž.

³² Preinfalk: Dvorec Zalog ter družini Jellouschek-Fichtenau in Langer-Podgoro, str. 346.

Družinsko drevo, Janez Jurij Jelovšek pl. Fichtenau, 1812
(Vir: SI_ZAL_NME/0182/001/005/00006)

konje.³³ Leta 1792 je prejel plemiški naziv Fichtenau. Na grbu so bili upodobljeni vsi njegovi atributi, ki so obsegali kmetijsko dejavnost (zemlja s snopom žita, dva bivolja rogova), čebelarstvo (šest čebel), gozdarstvo (na treh zelenih gričih smreke), na ščitu sta bili še dve zlati turnirski čeladi z modro-zlatim in zeleno-srebrnim pregrinjalom.³⁴ Med kranjske deželne stanove je bil Janez Jurij Jelovšek pl. Fichtenau sprejet leta 1795.³⁵ Istega leta je kupil hišo na novomeškem Trgu,³⁶ kjer je prebival tudi poštni mojster Anton Krenn. Slednji mu je leta 1798 prodal poštno pravico za sina Jožefa pl. Fichtenaua (1776–1854) iz prvega zakona.³⁷ V njegovi hiši naj bi bil tiskan prvi založniški projekt tiskarja Janeza Krajca, ponatis Valvasorjeve Slave vojvodine Kranjske.³⁸ Janez Jurij je veljal za izredno sposobnega in prodornega moža³⁹ – v mestu se je uveljavil kot krčmar in gostilničar.⁴⁰ Svoje premoženje je skrbno razdelil med potomce. Sin iz druge-

³³ SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 101 in 31.
³⁴ SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 3.
³⁵ SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 102.
³⁶ Današnji Glavni trg 2. Konec 18. stoletja je imela hiša na Trgu št. 73.
³⁷ SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 3, 7.
³⁸ SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 2, Levičnik: Grad Struga: Spomini na struške graščake, str. 2.
³⁹ SI_ZAL_NME/0005, Mestna občina Novo mesto, t. e. 25, p. e. 26, Langer: Rokopis spominov, str. 102.
⁴⁰ Matijević: Novomeške hiše in ljudje, str. 226.

ga zakona⁴¹ Anton (1790–1859) je leta 1816 postal lastnik Zaloga (Breitenau) ter gostilne in hlevov v Bršljinu. Veljal je za izredno gospodarnega graščaka, ki je svoje premoženje razširil še z nakupom dvorcev Luknja in Prežek.⁴² Nedvomno je bil zelo premožen in varčen samotar, o katerem je v svojih zgodbah pisal pisatelj Janez Trdina.⁴³ Denar je imel tako rad, da ga je skrival v praznih sodih, v kapeli dvorca Luknja, v kletih dvorca Zalog (Breitenau), na podstrešju v Bršljinu, zakopal naj bi ga celo v zemljo. Varčnost so občutili tudi njegovi otroci: Avgust, Bruno, Evgen, Ida in Julija. Ida je bila njegova ljubljanka. Poročila se je s Francem Viktorjem Langerjem s Poganc.⁴⁴ Evgen je podedoval Prežek, sin Avgust Luknjo in Zalog Antonov vnuk oziroma sin hčerke Ide, Franz Anton Langer.⁴⁵ Sinova Avgust in Evgen sta ostala brez potomcev, zato je premoženje za kratek čas prešlo k Langerjem.

Janez Jurij Jelovška pl. Fichtenau je hišo na novomeškem Trgu, kjer je delovala pošta, zapustil sinu iz prvega zakona, Jožefu.⁴⁶ Jožef Fichtenau (1776–1854) ni ostal le poštni mojster, v času Ilirskih Provinc (1811–1814) mu je bila zaupana tudi služba mera oziroma župana v Novem mestu. Svoje premoženje je razširil in postal lastnik gospostva Volavče in Ostraž⁴⁷ (1800), ki sta bili do takrat v lasti ženine mačehe Marije Jožefe Sedej, grofice Paradeiser.⁴⁸ Med leti 1804 in 1806 naj bi bil lastnik tudi Gracarjevega turna.⁴⁹ Leta 1822 je od svaka Jožefa barona Juriča odkupil grad Strugo in med leti 1836–1842 deloval kot občinski blagajnik.⁵⁰ Potomci Fichtenau so iz leta v leto povečevali svoj vpliv v mestu in širili svojo posest v okolici. Med meščani je imel izjemno podporo Jožefov sin Karl Toussaint (1805–1871).⁵¹ Tako kot njegov oče je z ugledno službo poštnega mojstra in z uspešnim delom svoje zaupanje med ljudmi še okrepil ter bil dvakrat izvoljen za župana (1861–1869). Leta 1865, ob praznovanju 500-letnice Novega mesta, je poskrbel za veliko slavlje. Sodeloval je pri ustanovitvi Narodne čitalnice, ki je budila slovensko narodno zavest ter predstavljala središče kulturnega, političnega in družabnega življenja v mestu.⁵² Prvi sin Karla, Adolf Toussaint (1856–1891) je svojo dedno službo poštnega mojstra opravljal vse do smrti. Ohranila se je njegova častna diploma z upodobljenimi poštnimi mojstri v uniformah.⁵³ V novomeških spominih profesorja Josipa Westra⁵⁴ je nazorno opisana pomembnost poštne vozov v mestu konec 19. stoletja: »*Edino prometno zvezo z glavnim mestom Ljubljano je oskrboval poštni voz, ki smo ga imenovali »malevagen«. To je bilo ogromno vozilo, krito s streho, v njem pa je bilo več sedežev za potnike. V mesto je prihajal vsak dan v popoldanskem času. Postiljon je trobil na rog, s čimer je dajal znak, da se bliža poštni postaji, ki je bila v veliki Fichtenauovi hiši na Glavnem trgu. Takrat se je zgrnila tam množica čakalcev in*

⁴¹ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 102 in 108; tudi t. e. 3, Rodovnik. V prispevkih dr. Preinfalka se omenja kot 3. zakon. Npr. Preinfalk: Dvorec Zalog ter družini Jellouschek-Fichtenau in Langer-Podgoro, str. 349.

⁴² SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 27, 109.

⁴³ Stopar: *Gradovi in dvorci*. Porečje Krke, str. 16–17.

⁴⁴ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov str. 108–110, 32.

⁴⁵ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov, str. 112.

⁴⁶ SI_ZAL_NME/0017, Zemljiška knjiga Novo mesto, knjiga zadolžnic, U 14, p. e. 14.

⁴⁷ Zadnja lastnica Antonija Jelovšek pl. Fichtenau, nato hčerka Otilija Golia. Stavba danes ne stoji več.

⁴⁸ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 7 in Langer: Rokopis spominov str. 105–106.

⁴⁹ V arhivskih virih je kot lastnik naveden brat Franz Ksaver Jelovšek pl. Fichtenau, ki si je denar izposodil od očeta Janeza Jurija. SI_ZAL_NME/0017, Okrajno sodišče Novo mesto, Zemljiška knjiga, p. e. 14, K1.

⁵⁰ SI_ZAL_NME/0005, Mestna občina Novo mesto, t. e. 25, p. e. 27.

⁵¹ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 3.

⁵² Zgodovinski arhiv Ljubljana. Arhivalija meseca, april 2015: <https://www.zal-lj.si/2015/04/01/arhivalija-meseca-april-2015/> (dostop: 30. 9. 2022).

⁵³ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, p3/3.

⁵⁴ Wester: Novomeški spomini, str. 176.

radovednežev, saj je bil to, navadno, najvažnejši dnevni dogodek v mestu.« Pošto so leta 1893 podržavili in preselili na Kapucinski trg (današnji Novi trg).⁵⁵ Na začetku 20. stoletja so dostavo pošilk s konji zamenjali avtomobili.⁵⁶

Zaton graščakov na gradu Struga

Adolf Toussaint pl. Fichtenau (1856–1891) je bil lastnik hiše na Glavnem trgu, gospostev Volavče in Ostraž, po smrti strica Adolfa (1809–1886) si je lastil tudi gospostvo Struga.⁵⁷ Bil je častni član uniformirane Mestne garde. Kot poštni mojster se je leta 1878⁵⁸ poročil z Antonijo (Antoniette) Hutter iz Planine na Notranjskem (1857–1937). Antonija je izhajala iz premožne družine, medtem ko so bili Fichtenauovi zadolženi. Sodeč po zapisanih spominih njenega vnuka Toussainta Levičnika je bila stara mama »odločna, energična in pogumna ženska, kateri se ima rodbina Fichtenau in vsi njeni potomci zahvaliti mnogo«. Antonija je že pri 34 letih postala vdova s štirimi hčerkami in kupi dolgov.⁶⁰ Leta 1900 se je s težkim srcem odločila za prodajo Volavč Karlu Rudežu iz Gracarjevega turna in se vneto lotila obnove gradu Struga. »Ona o tem ni pogosto govorila, le kadar smo se vozili na Ustraž mimo Volauč, je stara mama zanemela in stisnila ustnice. Mi otroci tega seveda nismo opažali. Toda kasneje, ko smo sami doživljali take udarce in izgube v življenju, smo si mogli predstavljati, kako je bilo njej pri srcu.«⁶¹ Poskrbela je, da je poslopje dobilo novo ostrešje in opečno streho. Kapela je ohranila staro ostrešje in opečno streho z bobrovci. Zgradba je dobila na strani proti Krki večja okna. Sobe na vrtni strani, ki so obrnjene proti Otočcu in gozdu, niso bile obnovljene, saj je zmanjkalo sredstev. Družina je živela pozimi večinoma v hiši na Glavnem trgu 2, tudi prvi kočijaž s konji je bil v mestu. Na Strugi so živeli majer z družino in nekaj konjev s kočijami. Skrbna Antonija je v službeni pogodbi leta 1910 natančno zapisala,

Častna diploma poštnega mojstra v Novem mestu: Adolf Toussaint pl. Fichtenau, konec 19. stoletja (Vir: SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, p3/3)

⁵⁵ Dolenjske novice, 1. 11. 1893, št. 21, str. 170.

⁵⁶ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 31.

⁵⁷ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Langer: Rokopis spominov str. 106.

⁵⁸ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 40, Levičnik navaja napačno letnico 1876.

⁵⁹ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Levičnik: Grad Struga: Spomini na struške graščake, str. 7.

⁶⁰ Marija por. Pilshofer (1879–1947), Ana por. Levičnik (1882–1959), Otilija por. Golia (1883–1963), Pia por. Cvitkovič (1886–1954).

⁶¹ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Levičnik: Grad Struga, Spomini na struške graščake, str. 8.

Ana Marija Antonija Jelovšek pl. Fichtenau (1882–1959), poročena z Valentinom Levičnikom, sod. svetnik (1874–1952). Portreti zgoraj: Toussaint Karl Emerich Leopold Jelovšek pl. Fichtenau (1805–1871), novomeški župan. Spodaj: Toussaint Adolf Alfred Jelovšek pl. Fichtenau (1856–1891). Levo Meščanska garda v Novem mestu 1865. Slikano na Strugi, 1954 (Vir: SI_ZAL_NME/0182/001/001/00003_00003)

kaj od dela majerja pričakuje:⁶² »Vi kot majer morate skrbeti za delavce in jih predčasno najemati. Pri delu jih morate nadzorovati in tudi žnjimi delati. Poraba poslov in dninarjev za privatne namene je strogo prepovedana.« K posesti je spadal velik vinograd ob obronkih malega Vinjega vrha z dostopom preko vasi Draga. Že Valvasor je pred gradom Struga ob reki Krki upodobil mogočno drevo, obkroženo z visokim lesenim podestom, ki je lastnikom v poletnih mesecih nudil prijeten prostor za druženje.⁶³ Lipa je stala tam vse do začetka prve svetovne vojne in po odstranitvi simbolično naznanila obdobje zatona plemstva na gospodstvu Struga.

Med in po prvi svetovni vojni je grad ponovno postal prebivališče. Znotraj so ostali stari stropi, tla so dobila parkete.⁶⁴ Antonija pl. Fichtenau, hčerka Ana in zet Valentin Levičnik⁶⁵ so bili dolgoletni podporni člani gasilcev v Brusnicah in Mokrem Polju, botri zastavam, brizgalnicam in kasneje gasilskemu avtomobilu. Prispevali so darila za tombole in vino za veselice. Ana je leta 1926 poskušala saditi na Dolenjskem hmelj, a ji to ni uspelo zaradi nerazumevanja mame in starejše sestre. Graščina je imela lastno lovišče in pravico do ribolova ob reki Krki. Zidanica je bila obnovljena sočasno kot grad, a je bila spomladi leta 1942 požgana in nikoli več obnovljena. Po drugi svetovni vojni so začeli propadati tudi vinogradi in sadovnjak.⁶⁶ Ana Levičnik je z možem Valentinom Levičnikom po drugi svetovni vojni, ko so stavbo in posest že nacionalizirali, prebivala na gradu.

Druga polovica gradu⁶⁷ je bila razlaščenjena po Zakonu o agrarni reformi leta 1946, brez odškodnine. Podoba o življenju in bivanju nekdanjih graščakov na Strugi je počasi izginjala.⁶⁸

⁶² SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 7.

⁶³ Valvasor: *Deß Hochlöblichen Hertzogthums Crain Topographisch–Historischer Beschreibung*, str. 568.

⁶⁴ SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 2, Levičnik: Grad Struga: Spomini na struške graščake, str. 7, 8, 12.

⁶⁵ Valentin Levičnik (1874–1952) višji sodni svetnik, rojen na Planini pri Rakeku, sin davčnega nadzornika. Ni v sorodu z Albertom pl. Levičnikom, predsednikom deželnega sodišča v Ljubljani, ki je imel veliko zaslug, da je bila slovenščina priznana kot uradni jezik na področju ljubljanskega deželnega sodišča in je na začetku 20. stoletja pridobil plemiški naziv. Njegov sin Karel je bil častnik v vojni mornarici, medtem ko je bil vnuk Jurij direktor IMV-ja v Novem mestu.

⁶⁶ SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 2, Levičnik: Grad Struga: Spomini na struške graščake, str. 9.

⁶⁷ Za grad sta po letu 1937 skrbeli Marija por. Pilshofer, in Ana por. Levičnik. Po drugi svetovni vojni so Mariji Pilshofer kot nemški državljanki zasegli polovico gradu.

⁶⁸ SI_ZAL_NME/0182, Gospodstvo Struga, t. e. 2, Levičnik: Grad Struga: Spomini na struške graščake, str. 13.

Na fotografiji so z leve proti desni: Pia pl. Fichtenau (poročena Cvitkovič), Ana Levičnik, roj. pl. Fichtenau, Toussaint (Santo) Levičnik. Struga, 1912. (Vir: SI_ZAL_NME/0182 Gospostvo Struga, t. e. 1.)

Grajski prostor je bil po drugi svetovni vojni kratek čas namenjen politični šoli in zbirnemu centru za grajsko pohišstvo. Stavbo in posestvo je dobila v upravljanje Kmetijska zadruga Krka. V prvem nadstropju gradu so imele med leti 1948 in 1985 svoje prostore Šolske sestre De Notre Dame. Od leta 1985 je grad upravljala tovarna zdravil Krka. Po letu 1991 je bil nacionalizirani del Struge vrnjen Nikolaju Levičniku, ki ga je leta 2006 prodal podjetju Terme Krka.⁶⁹ Ohranjeno gradivo je Levičnik po denacionalizaciji postopoma predajal v arhiv.⁷⁰ Med ohranjenimi arhivskimi viri znotraj fonda Gospostvo Struga je tudi slikovno gradivo rodbine. Več kot 70 družinskih fotografij, datiranih med letoma 1872 in 1954, je Nikolaj Levičnik iz Zagreba, vnuk zadnje potomke plemičev Fichtenau na Strugi, Ane, por. Levičnik, ob predaji v arhiv dobro dokumentiral. Izrednega pomena pri fotografiji oseb in krajev je zapisana beseda, saj igrata identifikacija osebe in kraja ter časovni okvir ključno vlogo pri nadaljnji interpretaciji vira. V seriji družinskih fotografij so predvsem ohranjeni posnetki hčerk Antonije pl. Fichtenau, prijateljev⁷¹ in sorodnikov.⁷²

⁶⁹ SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga, t. e. 2, Levičnik: Grad Struga, Spomini na struške graščake, str. 13.

⁷⁰ Odkup arhivskega gradiva je bil izveden v letih 1991 in 1997. V dar je arhiv prejel še nekaj družinskih dokumentov v letih 1998, 1999 in 2009.

⁷¹ Serija fotografij sorodnikov in prijateljev obsega portrete, na katerih najdemo naslednja imena: Melanie Poznik, por. Vasić, Ida Vidic, Josip Medved, Michael in Janez Jazbec v uniformah novomeške Meščanske garde, glavar Ogrinc, Milka in Olga Dolenc, fotografije sorodnikov družine Fichtenau, med njimi so tudi skupinska fotografija tete Sante Germ z nečakinjama, Heinricha pl. Fichtenaua, Franza Xavierja Viktorja Langerja, rodbine Sixtusa Fichtenau na Strugi ter portreti družin Langer in Fichtenau.

⁷² Fotografije na vrtu gradu Struga in ob reki Krki se dopolnjujejo s fotografijami družinskih članov Fichtenau. Na fotografijah so bližnji in daljni potomci plemičev na Strugi: Ana Jelovšek pl. Fichtenau in sin Santo, Pia Jelovšek pl. Fichtenau, poročena Cvitkovič, Otilija Jelovšek pl.

Sklep

Kakšni so bili vplivni potomci plemiških družin Fichtenau in Langer pl. Podgoro ter kako dejavna je bila njihova vloga v družbi skozi celotno 19. stoletje? Strnjeno zakladnico podatkov o življenju posameznih družinskih članov rodbine nudijo primarni viri. Prek zapisanih spominov iz fonda Gospostva Struga dobimo natančnejši vpogled v njihovo življenje. Zaupanje ljudi so si potomci rodbine Fichtenau v Novem mestu pridobili z izkušnjami in s sposobnostjo. V 19. stoletju so vodili pošto, zasedali najvišje uradniške funkcije, sedeli na županskem stolu, medtem ko so gradovi v okolici izgubljali svoj sijaj. Ključno vlogo pri obnovi gradu Struga je igrala ženska predstavica rodbine, Antonija Jelovšek pl. Fichtenau. Kljub izzivom, ki jih na začetku 20. stoletja ni manjkalo, je mogočno stavbo rešila pred propadom. Na drugi strani so vsestranski Langerji zajemali življenje z veliko žlico in pri tem izgubili nadzor nad svojim premoženjem. Zadnji potomci Langerjev pl. Podgoro so svoje posesti zaradi dolgov in negospodarnosti prednikov izgubili.

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

Zgodovinski arhiv Ljubljana, Enota za Dolenjsko in Belo krajino:

- SI_ZAL_NME/0003, Okrajno glavarstvo Novo mesto.
- SI_ZAL_NME/0005, Mestna občina Novo mesto.
- SI_ZAL_NME/0017, Okrajno sodišče Novo mesto, Zemljiška knjiga Novo mesto.
- SI_ZAL_NME/0182, Gospostvo Struga.

LITERATURA

- Clarici, Karel: *Knjiga moje mladosti*. Ljubljana: Slovenska matica, 1981.
- Košir, Matevž: Primeri starejših oporok v slovenščini, ki jih hrani Arhiv Republike Slovenije. V: *Arhivi* 26 (2003), št. 1, str. 89-114.
- Matijević, Meta: *Novomeške hiše in ljudje*. Ljubljana: Zgodovinski arhiv Ljubljana, 2007.
- Preinfalk, Miha: Dvorec Zalog ter družini Jellouschek–Fichtenau in Langer–Podgoro. V: *Straža: kraj topline, zelenja in modrine* (ur. Stane Granda). Straža: Občina, 2014, str. 345–358.
- Preinfalk, Miha, Rugale Mariano: *Blagoslovljeni in prekleti*. 2. del. Po sledih mlajših plemiških rodbin na Slovenskem. Ljubljana: Viharnik, 2012.
- Smole, Majda: *Graščine na nekdanjem Kranjskem*. Ljubljana: Državna založba Slovenije, 1982.
- Stopar, Ivan: *Grajske stavbe v osrednji Sloveniji*. Dolenjska. Porečje Krke. Gradovi in dvorci. Porečje Krke. Ljubljana: Viharnik: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete, 2000.
- Tavčar, Ivan: Otok in struga. V: *Ljubljanski zvon* 1 (1881), št. 1, str. 39.
- Valvasor, Janez Vajkard: *Deß Hochlöblichen Hertzogthums Crain Topographisch–Historischer Beschreibung*, Neundtes Buch, 1689.
- Wester, Josip: Novomeški spomini. V: *Kronika Časopis za slovensko krajevno zgodovino* 3 (1956). Ljubljana: Zveza zgodovinskih društev, str. 176.

ČASOPISNI VIRI

Dolenjske novice (1893).

Dolenjski list (1966).

INTERNETNI VIRI

Topografija: https://topografija.zrc-sazu.si/sht/files/SHT-Kranjska_web.pdf
(dostop: 14. 9. 2022).

Registru nepremične kulturne dediščine: <https://www.gov.si/teme/register-kulturne-dediscine/> (dostop: 6. 9. 2022).

Arhivalija meseca: <https://www.zal-lj.si/2015/04/01/arhivalija-meseca-april-2015/> (dostop: 30. 9. 2022).

SUMMARY

A BRIEF OVERVIEW OF THE MEMOIRS OF THE LAST NOBLES IN THE KRKA RIVER VALLEY

A relevant primary source for studying cultural and social history is written memoirs. Among the preserved archival sources within the fonds Estate Struga, a true treasure trove of data is represented by the manuscript of the memoirs of Matilda Langer of Podgoro, daughter of knight Franz Viktor Langer of Podgoro and Ida Jelovšek of Fichtenau. The archival materials of the Langer family, who owned the manor house Pogance and the manors Prežek, Zalog (Breitenau) and Luknja, have been preserved only in fragments, which is why memories of extraordinary importance have been preserved. The last descendants of Langer of Podgora dispersed their estates and tried to preserve their property and mansions but in vain.

No less cogent is the concise overview of family memoirs and the fate of the Struga castle until the middle of the 20th century, which was written by the descendant of the last lords of Struga, Toussaint (Santo) Levičnik, the son of Ana Jelovšek of Fichtenau and Valentin Levičnik. Descendants of the Fichtenau nobles played an important role in the 19th century at their house on the Main Square in Novo Mesto and Struga castle. They were involved in the political and social life of the town, where they ran the post office for a whole century. Postmaster Karl Toussaint of Fichtenau, who enjoyed considerable support and trust among the townspeople, was elected mayor for the second time in the year of the celebration of the 500th anniversary of Novo mesto. Various roles in the private and public life of the Struga nobles brought a series of ups and downs. At the beginning of the 20th century, the last noblewoman in Struga needed a great deal of determination and courage to save the castle from decay. A series of personal documents, memoirs, postcards and photographs have been preserved in the legacy of the Fichtenau family. Over 70 family photographs, dated between 1872 and 1954, were well documented by Nikolaj Levičnik from Zagreb, the grandson of the last women descendant of the Fichtenau nobility in Struga, when they were acquired by the archives.